

บทที่ 2

การโอนหุ้น

การจัดตั้งบริษัทไม่ว่าจะเป็นบริษัทมหาชนจำกัด หรือบริษัทจำกัด ทุนของบริษัทจะต้องแบ่งออกเป็นหุ้น แต่ละหุ้นมีมูลค่าเท่า ๆ กัน บุคคลที่เข้าซื้อหุ้นก็คือผู้ลงทุนในบริษัท ซึ่งเรียกว่า "ผู้ถือหุ้น" และในการขายหุ้นของบริษัทมหาชนจำกัดหากผู้เริ่มจัดตั้ง (Promoters) ประสงค์จะให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจการโดยเข้าเป็นผู้ถือหุ้นด้วยก็สามารถเสนอขายหุ้นแก่ประชาชนได้ แต่จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น เพื่อเป็นการคุ้มครองประชาชนให้ได้รับข้อมูลที่ถูกต้องและไม่ถูกหลอกลวง

แต่เดิมก่อนปี พ.ศ.2521 บริษัทจำกัดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถนำหุ้นออกเสนอขายแก่ประชาชนทั่วไปได้ แต่ภายหลังได้มีการตราพระราชบัญญัติมหาชนจำกัด พ.ศ.2521 ออกใช้บังคับแล้ว จึงได้มีการยกเลิกบทบัญญัติเกี่ยวกับการเสนอขายหุ้นต่อประชาชน (ป.พ.พ. มาตรา 1103) เสีย และได้บัญญัติใหม่โดยห้ามมิให้ประชาชนซื้อหุ้น^{*} จึงทำให้บริษัทจำกัดไม่สามารถชักชวนโฆษณาให้ประชาชนซื้อหุ้นได้ เพราะกฎหมายต้องการให้มีการระดมทุนจากประชาชนได้เฉพาะในบริษัทมหาชนจำกัดเท่านั้น เนื่องจากบริษัทที่มีผู้ถือหุ้นมาก ๆ นั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใช้บังคับอยู่ไม่สามารถคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนผู้ถือหุ้นในบริษัทได้อย่างเพียงพอ ฉะนั้นบริษัทจำกัดจึงไม่สามารถทำการโฆษณาขายหุ้นให้กับประชาชนได้ คงสามารถเสนอขายให้กับบุคคลเป็นราย ๆ ผู้ที่ซื้อหุ้นในบริษัทจำกัดจึงอาจซื้อหุ้นโดยคำแนะนำของญาติพี่น้องหรือ

* ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1102

บุคคลในแวดวงเดียวกันเป็นส่วนใหญ่ ต่างกับบริษัทมหาชนจำกัด ซึ่งสามารถทำการขายหุ้นให้กับประชาชนได้ โดยจะต้องจัดทำ "หนังสือชี้ชวน" ตามที่กฎหมายกำหนด* ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดจึงมักเป็นบุคคลภายในครอบครัวหรือบุคคลที่ใกล้ชิดสนิทสนมกันเท่านั้น

ในการที่บริษัทจำกัดออกหุ้นเพื่อจำหน่ายเมื่อเริ่มจัดตั้งบริษัท หรือในกรณีต้องการเพิ่มทุนซึ่งเรียกว่า "การออกหุ้น" (Issuance of shares) หุ้นแต่ละหุ้นนั้นจะยังไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของถือหุ้น บริษัทจำกัดซึ่งเป็นผู้ออกหุ้นมิใช่เป็นผู้ถือหุ้น เพราะกฎหมายกำหนดห้ามมิให้บริษัทเป็น เจ้าของถือหุ้นของตนเอง ฉะนั้นการที่บริษัทจำกัดออกหุ้นก็เพื่อวัตถุประสงค์ในการที่ต้องการจำหน่ายขายหุ้นนั้น ๆ ให้กับผู้ที่ต้องการจะร่วมลงทุน ผู้เข้าซื้อหุ้นถือเป็นผู้ถือหุ้นมีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบตามที่กฎหมายกำหนดไว้ บริษัทจำกัดออกหุ้นและขายหุ้นนั้นให้ผู้ถือหุ้นถือว่าเป็นการขายครั้งแรก (Primary market) โดยบริษัทจำกัดจะดำเนินการเรียกเก็บค่าหุ้น, ออกใบหุ้นให้กับผู้ถือหุ้น และจัดซื้อผู้นั้นลงในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น

ในสหรัฐอเมริกา กฎหมายยอมให้บริษัทถือหุ้นของตนเองได้ หุ้นซึ่งบริษัทเป็นเจ้าของถือหุ้นนี้เรียกว่า "Treasury Stock"¹ เป็นหุ้นชนิดหนึ่งที่บริษัทได้จำหน่ายออกไปแล้ว และต่อมาบริษัทได้ซื้อกลับคืนมา เพื่อวัตถุประสงค์บางประการของบริษัท หุ้นชนิดนี้จะไม่มียกต่าง ๆ เช่นหุ้นทั่วไปของบริษัทที่ได้จำหน่ายไป คือ จะไม่มีสิทธิในการออกเสียง (non - voting) และไม่มีสิทธิได้รับเงินปันผล (non - entitlement to dividends) นั่นก็คือจะไม่มีสิทธิอย่างใด ๆ ในฐานะที่ผู้ถือหุ้นหนึ่งมี และการซื้อหุ้นกลับคืนมาของบริษัทนี้

* ดูพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2521, มาตรา 24

¹ Robert W. Hamilton, The Law of Corporations (St. Paul, Minn : West Publishing Co., 1980), p.124.

จะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า ต้องไม่เป็นการทำให้ทุนของบริษัทลดลง บริษัทสามารถนำเงินทุนส่วนเกิน (Capital surplus) มาซื้อได้ อย่างไรก็ตาม หักหนี้คืนหากบริษัทได้นำออกจำหน่ายอีกครั้งแก่ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลอื่น หุ้นนี้จะกลับมีสิทธิต่าง ๆ ได้ เช่น หุ้นทั่วไปของบริษัท นอกจากนี้ในบางกรณีกฎหมายก็ยังยอมให้บริษัทสามารถไถ่ถอนหุ้นของตนคืนได้ (redeemable) โดยต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย เช่น หุ้นที่บริษัทได้มาอาจโดยมีผู้ยกให้ โดยการริบหรือคืนหุ้นก็ต้องจำหน่ายหรือยกเลิกเสียภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด หรือหุ้นที่ไถ่ถอนมาต้องยกเลิกแล้วลดเงินทุนลงให้ตรงกับความจริง² เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม เมื่อหุ้นแต่ละหุ้นได้มีการจำหน่ายไปแล้ว โดยผู้เข้าซื้อหุ้นก็จะถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทนั้น หากต่อมาภายหลังผู้ถือหุ้นนั้นไม่ประสงค์จะร่วมลงทุนต่อไปก็อาจโอนขายหุ้นที่ตนมีอยู่ในบริษัทให้บุคคลใดก็ได้ โดยปฏิบัติให้ถูกต้องตามวิธีการและขั้นตอนการโอนหุ้นตามที่กฎหมายได้กำหนดไว้ ฉะนั้น การเข้าเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทแล้ว ก็ได้หมายความว่า จะต้องผูกมัดตนเองร่วมหัวจมท้ายกับบริษัทไปตลอด การเข้าถือหุ้นของบริษัทก็อาจมีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ถือหุ้นได้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดนี้มีหลายวิธี กล่าวคือ ผู้ถือหุ้นอาจจะพ้นสภาพจากการเป็นผู้ถือหุ้นได้หลายวิธี คือ

1. โอนหุ้นที่ตนมีอยู่ในบริษัทให้ผู้รับโอน โดยปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายและ/หรือข้อบังคับของบริษัทได้กำหนดไว้ (ป.พ.พ. มาตรา 1129, 1135)
2. ถูกริบหุ้นเพราะค้างชำระค่าหุ้น (ป.พ.พ. มาตรา 1123, 1125)

² Geoffrey Morse, Charlesworth and Cain Company Laws (London : Stevens & Sons Ltd., 1983), pp.242 - 250.

3. ถูกผู้รับจ่านำบังคับใช้หุ้น (ป.พ.พ. มาตรา 753, 764)
4. ถูกครอบครองปรปักษ์หุ้น (ป.พ.พ. มาตรา 1382)
5. ผู้ถือหุ้นตายหรือผู้ถือหุ้นล้มละลาย (ป.พ.พ. มาตรา 1132)

จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงตัวผู้ถือหุ้นนี้อาจเป็นการเปลี่ยนแปลงโดยผู้ถือหุ้นสมัครใจหรือไม่สมัครใจก็ได้ การโอนหุ้นก็เป็นวิธีหนึ่งในกรณีของการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ถือหุ้น

เมื่อการโอนหุ้นเป็นวิธีการของการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ถือหุ้นจากผู้ถือหุ้นเดิมไปยังผู้รับโอนซึ่งจะเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้นใหม่ของบริษัท จึงเป็นคนละความหมายกับกรณีที่บริษัทออกหุ้นแล้วจำหน่ายให้ผู้ถือหุ้นเพราะบริษัทมิใช่ผู้ถือหุ้น การที่บริษัทออกหุ้นแล้วจำหน่ายจึงไม่เรียกว่าเป็นการโอนหุ้น แต่เป็นการขายหุ้นครั้งแรก (primary market) ส่วนการโอนหุ้นเป็นการขายครั้งที่สอง (secondary market)

การโอนหุ้น

การโอนหุ้น หมายถึง การที่หุ้นเปลี่ยนมือจากผู้ถือหุ้นไปยังผู้รับโอนโดยจะด้วยความสมัครใจหรือไม่สมัครใจของผู้ถือหุ้นก็ตาม แต่มิใช่กรณีที่บริษัทออกหุ้นใหม่ในกรณีเพิ่มทุนเพื่อจำหน่าย และการโอนหุ้นจะมีผลทำให้เป็นการเปลี่ยนแปลงตัวผู้ถือหุ้น

การโอนหุ้นอาจแยกพิจารณาได้ 2 กรณี คือ

1. การโอนหุ้นโดยการแสดงเจตนาทำนิติกรรม (Transfer of Shares)
2. การโอนหุ้นโดยผลของกฎหมาย (Transmission)

1. การโอนหุ้นโดยการแสดงเจตนาทำนิติกรรม (Transfer of Shares)

หมายถึง การที่หุ้นเปลี่ยนมือโดยเจตนาของผู้ถือหุ้นไปยังผู้รับโอนหุ้น เป็นการโอนที่ผู้ถือหุ้นสมัครใจ (voluntary transfer) มิใช่กรณีที่หุ้นตกไปยังบุคคลอื่นโดยบทบัญญัติของกฎหมายหรือกรณีที่บริษัทออกหุ้นใหม่เพื่อจำหน่าย การโอนหุ้นในกรณีนี้จะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ด้วย คือ

1.1 การโอนหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ

เนื่องจากใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือนี้ไม่มีการใส่ชื่อผู้ถือหุ้นว่าใครเป็นเจ้าของ ใบหุ้นชนิดนี้อยู่ในความครอบครองของใครก็ถือว่าเป็นเจ้าของหุ้น กล่าวคือ ท่านองเดียวกับเช้คผู้ถือที่ไม่มีการระบุจ่ายชื่อผู้รับเงินใครถือเช้คนั้นมาก็มีสิทธิรับเงิน และการจะออกใบหุ้นผู้ถือจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดคือ จะออกได้เมื่อมีข้อบังคับของบริษัทอนุญาตให้ออกได้ และออกได้เฉพาะหุ้นที่ได้ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว เพราะใบหุ้นชนิดนี้ไม่มีการระบุชื่อเป็นเจ้าของ หากยังชำระค่าหุ้นไม่เต็มมูลค่าก็จะทำให้เกิดปัญหาต่อบริษัทในการเรียกเก็บเงินค่าหุ้นในภายหลังได้

หุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ จึงมีลักษณะเป็นตราสารเปลี่ยนมือ (Negotiable Instrument) ชนิดหนึ่ง ซึ่งอาจโอนได้เสมอโดยการส่งมอบใบหุ้นให้แก่กัน ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1135 ก็ได้บัญญัติว่า

" หุ้นชนิดที่มีใบหุ้นออกให้แก่ผู้ถือนั้นย่อมโอนกันได้เพียงด้วยส่งมอบใบหุ้นแก่กัน "

ฉะนั้น หุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ จึงสามารถโอนกันได้ง่ายโดยเพียงแต่ผู้โอนส่งมอบใบหุ้นให้แก่ผู้รับโอนยึดถือไว้ การโอนก็เป็นอันสมบูรณ์ ผู้รับโอนเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทสืบไป เนื่องจากใบหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือไม่มีการระบุชื่อผู้ถือหุ้นไว้ การโอนหุ้นจึงสะดวกและง่าย เพราะบริษัทไม่มีความจำเป็นต้องแก้ไข

เปลี่ยนแปลงรายการในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น เจตนารมณ์ของกฎหมายในการออกใบหุ้นชนิดนี้ ก็เพื่อให้เป็นใบหุ้นที่มีสภาพคล่องในการโอนและจะเป็นประโยชน์ต่อบริษัทในการระดมทุน เพราะใครก็ได้อาจเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้น บริษัทไม่คำนึงถึงคุณสมบัติของผู้ถือหุ้นเป็นสำคัญ เพียงแต่จะต้องมีการชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าเท่านั้น

1.2 การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อลงในใบหุ้น

หุ้นชนิดระบุชื่อ คือ หุ้นที่ระบุชื่อบุคคลผู้เป็นเจ้าของลงไว้ในใบหุ้น ซึ่งบริษัทได้ออกให้แก่ผู้ถือหุ้นทั่ว ๆ ไป โดยไม่คำนึงว่าผู้ถือหุ้นจะชำระค่าหุ้นครบถ้วนตามมูลค่าแล้วหรือไม่ หรือจะมีข้อบังคับกำหนดไว้ให้หรือไม่ก็ตาม เนื่องจากหุ้นชนิดนี้อาจเป็นหุ้นที่ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว หรือชำระเพียงบางส่วน การโอนหุ้นจึงต้องมีหลักเกณฑ์และทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด เพื่อรักษาผลประโยชน์ของบริษัทในการเรียกเก็บค่าหุ้นที่ค้างชำระว่าจะเรียกจากใครได้ และทำให้บริษัทสามารถทราบได้ว่าใครเป็นผู้ถือหุ้นบ้าง ซึ่งบริษัทก็จะสามารถควบคุมการโอนหุ้นได้ด้วย

1.2.1 แบบการโอน

การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ จะทำโดยการส่งมอบใบหุ้นกัน อย่างการโอนหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือไม่ได้ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1129 วรรคสองและวรรคสาม ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการโอนหุ้นชนิดระบุชื่อกว่า

" การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อลงในใบหุ้นนั้น ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้โอนกับผู้รับโอน มีพยานคนหนึ่งเป็นอย่างน้อยลงชื่อรับรองลายมือชื่อ นั้น ๆ ด้วยแล้ว ท่านว่าเป็นโมฆะ อนึ่ง ตราสารอันนั้นต้องแถลงเลขหมายของหุ้นซึ่งโอนกันนั้นด้วย

การโอนเช่นนี้จะนำมาใช้แก่บริษัท หรือบุคคลภายนอกไม่ได้จนกว่าจะได้จดทะเบียนการโอนทั้งชื่อและสำนักของผู้รับโอนนั้นลงในทะเบียนผู้ถือหุ้น "

จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์และขั้นตอนในการโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ ก็คือ

1. จะต้องทำเป็นหนังสือ
2. จะต้องลงลายมือชื่อทั้งผู้โอนและผู้รับโอน
3. จะต้องมียานคนหนึ่งเป็นอย่างน้อย ลงชื่อรับรองลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน
4. ในหนังสือโอนต้องมีข้อความบ่งถึงเลขหมายหุ้น ซึ่งโอนกันนั้นด้วย
5. ต้องจดแจ้งการโอนทั้งชื่อ และสำนักของผู้รับโอนนั้นลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นของบริษัทด้วย จึงจะใช้ยื่นบริษัทหรือบุคคลภายนอกได้

หลักเกณฑ์ดังกล่าวในมาตรา 1129 วรรคสอง เป็นแบบตามกฎหมายของนิติกรรมการโอนหุ้น ถ้าการโอนหุ้นไม่ได้ทำให้ครบถ้วน 3 ประการ คือ

1. ทำเป็นหนังสือ
2. ลงลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน
3. มียานรับรองลายมือชื่อของผู้โอนและผู้รับโอน

ถ้าขาดประการใดประการหนึ่งไปก็ถือว่าเป็นโมฆะ หุ้นไม่โอนไปยังคงเป็นของผู้ถือหุ้นเดิมอยู่³ ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้เป็นบรรทัดฐาน เช่น

คำพิพากษาฎีกาที่ 443/2503

การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือและลงลายมือชื่อของผู้โอน และผู้รับโอนมียานรับรองลายมือชื่อนั้นด้วยแล้ว ย่อมเป็นโมฆะ

³ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, พ.ศ.2532), หน้า 286.

คำพิพากษาฎีกาที่ 1186/2512

การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ แม้ทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้โอนกับผู้รับโอน แต่เมื่อไม่มีพยานลงชื่อรับรองลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอนยอมเป็นโมฆะ

การโอนหุ้นซึ่งตกเป็นโมฆะ แม้บริษัทจะได้ลงชื่อผู้รับโอนในทะเบียนผู้ถือหุ้น และเคยนัดหมายให้ผู้รับโอนเข้าประชุมในฐานะผู้ถือหุ้นก็ดี ก็ไม่ทำให้ผู้รับโอนกลายเป็นผู้ถือหุ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย

คำพิพากษาฎีกาที่ 1308/2515

ผู้รับโอนมีหนังสือถึงบริษัทว่าผู้โอนประสงค์จะโอนหุ้นชนิดระบุชื่อลงในใบหุ้นให้แก่ผู้รับโอน แล้วต่อมาผู้รับโอนก็มีหนังสือถึงบริษัทว่ามีความประสงค์จะรับโอนหุ้นดังกล่าวขอให้บริษัทจัดการโอนหุ้นให้ดังนี้ หนังสือทั้งสองฉบับนี้เป็นเรื่องที่ผู้โอนและผู้รับโอนแจ้งความประสงค์เพื่อให้บริษัทจัดการโอนหุ้นเท่านั้น หาใช่เป็นหนังสือโอนหุ้นที่ผู้โอนกับผู้รับโอนจะสมัครใจซื้อขายหุ้นกัน การโอนยังไม่ชอบด้วยมาตรา 1129 วรรคสอง

คำพิพากษาฎีกาที่ 2970/2522

การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ ต้องมีพยานลงลายมือชื่อในหนังสือโอนหุ้น มิฉะนั้นเป็นโมฆะแม้จะทำต่อหน้าพยานรู้เห็นหลายคนก็ตาม ผู้ที่รับโอนหุ้นต่อไปโดยสุจริตและเสียค่าตอบแทนก็ไม่ใช่เจ้าของหุ้น

จากตัวอย่างคำพิพากษาฎีกาข้างต้น จะเห็นได้ว่า การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อนี้จะต้องทำตามแบบการโอนตามมาตรา 1129 วรรคสอง โดยเคร่งครัด กล่าวคือ ต้องมีการทำหนังสือสัญญาขึ้นว่าจะมีการโอนหุ้น มีการเซ็นชื่อทั้งผู้โอนและผู้รับโอน รวมทั้งต้องมีคนที่สามเป็นพยานอีกหนึ่งคนด้วย มิฉะนั้นการโอนจะตกเป็นโมฆะ หุ้นจะไม่โอนไปยังผู้รับโอน

มีข้อสังเกตว่าการ "ต้องแกลงเลขหมายหุ้นซึ่งโอนกันนั้นด้วย" หากในการโอนหุ้นไม่ได้แกลงเลขหมายหุ้นไว้ การโอนหุ้นจะเป็นโมฆะหรือไม่ ซึ่งการที่กฎหมายบังคับไว้ว่า การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อในใบหุ้นต้องแกลงเลขหมายหุ้นซึ่งโอนกันลงในตราสารการโอนด้วยนั้น ก็เพื่อว่าถ้าผู้โอนมีหุ้นหลายหุ้นและต้องการโอนเพียงบางหุ้น ก็ให้ระบุหมายเลขหุ้นที่โอนไปเพื่อจะรู้ได้แน่นอนว่าหุ้นใดยังอยู่ หรือโอนให้ใครไปแล้ว แต่ในกรณีที่ผู้โอนมีเพียงหุ้นเดียวหรือหลายหุ้นแต่ต้องการโอนไปทั้งหมด เพียงแต่ระบุในเอกสารการโอนว่าขอโอนหุ้นนั้น หรือโอนหุ้นทั้งหมดเท่าที่ผู้โอนมีอยู่ให้แก่ผู้รับโอน ถือได้ว่าเป็นการแกลงเลขหมายของหุ้นซึ่งโอนกันแล้ว การโอนสมบูรณ์ไม่ตกเป็นโมฆะ* นอกจากนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัยไว้ในคำพิพากษาฎีกาที่ 660/2525 ว่า มาตรา 1129 มิได้บัญญัติว่าถ้ามิได้แกลงเลขหมายหุ้นที่โอนกันการโอนหุ้นชนิดระบุชื่อย่อมเป็นโมฆะ แต่เนื่องจากข้อเท็จจริงในฎีกานี้ปรากฏว่า บริษัทยังไม่ได้ออกใบหุ้นให้ผู้ถือหุ้น และไม่มีสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น ย่อมไม่มีเลขหมายของหุ้นซึ่งโอนกันที่ผู้โอนจะแกลงลงในหนังสือโอนหุ้น และจดแจ้งการโอนกับชื่อผู้รับโอนลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นได้ ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยว่าแม้ไม่ระบุเลขหมายหุ้นซึ่งโอนกันก็ไม่เป็นโมฆะ

อย่างไรก็ตาม มีปัญหาว่าการไม่ระบุเลขหมายของหุ้นและผู้โอนโอนหุ้นบางจำนวนเช่นนี้ จะทำให้ไม่สามารถทราบได้เลยว่ามีหุ้นโอนกันจำนวนเท่าใด และหุ้นบางจำนวนอาจเป็นหุ้นที่ยังชำระค่าหุ้นไม่ครบถ้วน ฉะนั้น การที่กฎหมายให้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

* คำพิพากษาฎีกาที่ 1127/2521 ข้อเท็จจริงมีการทำหนังสือโอนหุ้นลงชื่อผู้รับโอนและจำนวนหุ้นที่โอนทั้งหมดที่ผู้โอนถือหุ้นอยู่ แต่เลขหมายหุ้นที่ลงในหนังสือตราสารคลาดเคลื่อนไป ศาลฎีกาจึงวินิจฉัยว่า "การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อทั้งหมดที่ผู้โอนมีอยู่ไม่ระบุเลขหมายหุ้นในเอกสารโอน ก็ไม่เป็นโมฆะ" เพราะการระบุว่าจะขอโอนหุ้นทั้งหมดที่ผู้โอนมีอยู่ถือได้ว่าเป็นการแกลงเลขหมายของหุ้นซึ่งโอนกันแล้ว

แถลงเลขหมายของหุ้นก็เพื่อประโยชน์ที่จะได้จัดแจ้งในทะเบียนผู้ถือหุ้น การโอนหุ้น บางจำนวนโดยไม่ระบุเลขหมายของหุ้นลงในตราสารการโอนหุ้น ถือได้ว่าเป็นการขาดเจตนาในการทำนิติกรรมการโอนซึ่งเป็นองค์ประกอบของการโอนหุ้น ไม่มีผลเป็นการโอนหุ้น แต่การที่ศาลฎีกาวินิจฉัยดังในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 660/2525 เนื่องจากข้อเท็จจริงในคดีบริษัทไม่เคยออกใบหุ้นระบุชื่อให้ผู้ถือหุ้น และสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นก็ไม่ได้ทำผู้โอน ผู้รับโอนไม่มีทางที่จะระบุเลขหมายหุ้นที่โอนลงในตราสารนั้นได้ ดังนั้นจึงต้องคุณูปการเป็นกรณี ๆ ไปว่าหากไม่สามารถจะระบุเลขหมายหุ้นที่โอนได้การโอนหุ้นก็จะมีผลสมบูรณ์ แต่หากเป็นกรณีที่สามารระบุเลขหมายหุ้นได้ เพราะมีการออกใบหุ้น และสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้วการโอนหุ้นก็ควรระบุเลขหมายหุ้นด้วยว่าจะโอนให้กันก็หุ้นมีหุ้นเบอร์อะไรบ้าง

จะเห็นได้ว่า มาตรา 1129 วรรคสอง กำหนดวิธีการโอนหุ้นไว้อย่างเข้มงวด ก็เนื่องจากว่าหุ้นชนิดระบุชื่อนี้อาจเป็นหุ้นที่ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่า หรือชำระเพียงบางส่วนก็ได้ ฉะนั้นหากยังมีการชำระค่าหุ้นไม่ครบแล้วได้มีการโอนหุ้นกัน โดยไม่ปฏิบัติตามมาตรา 1129 วรรคสอง ผู้รับโอนที่ได้เข้าไปใช้สิทธิในฐานะผู้ถือหุ้น และรับผลประโยชน์จากบริษัทแล้วกลับปฏิเสธไม่รับผิดชอบในจำนวนเงินค่าหุ้นที่ค้างชำระเงิน โดยอ้างว่าการโอนเป็นโมฆะก็ย่อมทำให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทและเจ้าหน้าที่ของบริษัทได้ ดังนั้นเหตุผลในการออกกฎหมายกำหนดการโอนไว้เข้มงวดเช่นนี้ ก็เพื่อที่บริษัทจะได้สามารถรู้ได้แน่นอนว่าใครถือหุ้นจำนวนเท่าใด และยังคงค้างชำระหุ้นอยู่หรือไม่ หากมีการโอนหุ้นกันแล้วจะทวงถามค่าหุ้นกับใคร ซึ่งก็เป็นการรักษาผลประโยชน์ของบริษัทนั่นเอง

ในกฎหมายอังกฤษ⁴ แต่เดิมการโอนหุ้นจะต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร (to be made in writing) โดยลงชื่อผู้โอนและผู้รับโอน มีพยานรับรองลายมือชื่อ และจะต้องติดอากรแสตมป์ในเอกสารการโอนและส่งมอบให้กับบริษัท แต่ต่อมากฎหมายกำหนดให้บริษัทจำกัดโดยหุ้น (Company limited by shares) ซึ่งหุ้นชำระราคาครบถ้วนแล้ว (Fully Paid - up) สามารถโอนได้ตามแบบที่กฎหมายกำหนด คือ มีการระบุชื่อผู้โอน ผู้รับโอนและหุ้นที่จะโอน โดยผู้โอนลงลายมือชื่อเพียงฝ่ายเดียวไม่ต้องมีพยาน แต่ตอนจดทะเบียนการโอน ผู้รับโอนจะต้องลงชื่อด้วย ตามหลักเกณฑ์ใน The Stock Transfer Act, 1963.

มีนักกฎหมายบางท่านได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับการโอนหุ้นชนิดระบุชื่อในบริษัทจำกัดว่า มาตรา 1129 วรรคสอง กำหนดวิธีการโอนหุ้นไว้ค่อนข้างจะเข้มงวด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการโอนหุ้นชนิดชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องให้ผู้รับโอนต้องลงลายมือชื่อด้วยเลย ไม่เหมือนกับการโอนหุ้นที่ยังชำระราคาไม่ครบถ้วน ซึ่งผู้รับโอนมีความรับผิดชอบชำระราคาหุ้นที่ยังชำระไม่ครบอีก และเกี่ยวกับเรื่องพยานรับรองลายมือชื่อนั้น ถ้าข้อเท็จจริงฟังได้ว่ามีการโอนหุ้นกันแล้ว เพียงแต่ไม่มีพยานรับรองลายมือชื่อไม่น่าทำให้การโอนถึงกับเป็นโมฆะไปเลย การกำหนดว่าการโอนต้องทำเป็นหนังสือก็เข้มงวดเกินไป หากต้องการให้มีพยานหลักฐานที่เชื่อถือได้ ก็กำหนดเพียงว่าการฟ้องร้องเกี่ยวกับการโอนหุ้นต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อผู้รับผิดชอบเป็นสำคัญก็น่าจะเพียงพอ⁵

⁴ Geoffrey Morse, Charlesworth and Cain Company Laws, pp.271 - 272.

⁵ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, หน้า 287.

ในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นว่า เจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดวิธีการ โอนอย่างค่อนข้างเข้มงวด ก็เพื่อป้องกันมิให้แอบอ้างว่ามีการโอนหุ้นกันแล้ว โดย ประสงค์ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของบริษัท หรือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์จากบริษัท และบริษัทเกรงว่าถ้าให้มีการโอนหุ้นโดยสะดวก อาจทำให้ บริษัทต้องประสบปัญหาในการเรียกเก็บเงินค่าหุ้นที่ค้างชำระได้ เนื่องจากว่าใน การโอนหุ้นนั้นเป็นการทำนิติกรรมระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอนเท่านั้น แต่การโอนนั้น มีผลกระทบต่อบริษัทด้วย ซึ่งบริษัทไม่สามารถตรวจสอบได้เองว่าได้มีการโอนหุ้น อย่างเป็นทางการบ้างจึงจำต้องกำหนดวิธีการโอนหุ้นให้เข้มงวด ส่วนการที่ถ้าบริษัทต้อง การให้มีการโอนหุ้นโดยสะดวกในหุ้นที่ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว กฎหมายก็เปิด โอกาสให้สามารถนำใบหุ้นระบุชื่อมาเปลี่ยนเป็นใบหุ้นผู้ถือได้ ซึ่งมีวิธีการโอนที่ สะดวกคือ เพียงแต่ส่งมอบใบหุ้นให้แก่กันเท่านั้นอยู่แล้ว จึงเห็นว่าตามมาตรา 1129 นี้กฎหมายเปิดโอกาสให้บริษัทเข้าควบคุมการโอนหุ้นได้ เพื่อเป็นการ ทราบว่าใครเป็นผู้ถือหุ้นบ้าง เพราะบางกรณีบริษัทจำกัดก็มีความเข้มงวดในการ เลือกบุคคลเข้าเป็นผู้ถือหุ้นเช่นกัน ฉะนั้นถ้าบริษัทจำกัดต้องการเข้มงวดใน การเลือกสรรบุคคลเข้าเป็นสมาชิกแล้ว ก็มักจะออกใบหุ้นชนิดระบุชื่ออย่างเดียว เท่านั้น เพราะบริษัทจะสามารถทราบถึงการโอนหุ้นได้เสมอ และนอกจากนี้ กฎหมายก็ยังกำหนดให้สามารถวางข้อกำหนดอื่น ๆ เกี่ยวกับการโอนหุ้นไว้ในข้อ บังคับได้อีกด้วย

ฉะนั้น บริษัทจำกัดของไทยสามารถเลือกได้อยู่แล้วว่า ถ้าต้องการ เข้มงวดในการเลือกสรรบุคคลเข้ามาเป็นผู้ถือหุ้น ก็สามารถออกใบหุ้นชนิดระบุชื่อ ซึ่งวิธีการโอนที่เข้มงวดและยังสามารถกำหนดข้อจำกัดเกี่ยวกับการโอนหุ้นได้ แต่ ถ้าไม่ต้องการคำนึงว่าใครจะเป็นผู้ถือหุ้น และต้องการให้มีสภาพคล่องในการ โอนหุ้น บริษัทก็สามารถออกใบหุ้นชนิดผู้ถือได้ตั้งที่ได้กล่าวมาในข้างต้น ใน ต่างประเทศเช่น ฝรั่งเศส เยอรมัน กฎหมายกำหนดว่าบริษัทจำกัดสามารถออก หุ้นชนิดระบุชื่อ

ได้เพียงชนิดเดียวเท่านั้น^๑ ซึ่งก็เพราะบริษัทจำกัดส่วนมากจะเป็นบริษัทขนาดเล็ก ผู้ถือหุ้นมักเป็นคนใกล้ชิด นอกจากนั้นกฎหมายยังจำกัดจำนวนผู้ถือหุ้น ฉะนั้นจึงจำเป็นที่การโอนหุ้นจะต้องให้บริษัทสามารถเข้าไปควบคุมได้นั่นเอง

ส่วนในบริษัทมหาชนจำกัด มีหุ้นเพียงประเภทเดียว คือ หุ้นชนิดระบุชื่อ และการโอนหุ้นสามารถโอนได้เพียงแต่ผู้โอนได้สลักหลังใบหุ้น โดยระบุชื่อผู้รับโอนและลงลายมือชื่อผู้โอนกับผู้รับโอน และส่งมอบให้แก่ผู้รับโอน การโอนก็สมบูรณ์ โดยไม่จำเป็นต้องมีพยานรับรองลายมือชื่อผู้โอนและผู้รับโอน^๒

การโอนหุ้นในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เนื่องจากการซื้อขายต้องทำโดยรวดเร็ว เพราะราคาหุ้นขึ้นลงตลอดเวลา การโอนหุ้นที่ซื้อขายกันในตลาดหลักทรัพย์จึงไม่อยู่ภายใต้มาตรา 1129 แต่เป็นการซื้อขายตามระเบียบวิธีซื้อขายหลักทรัพย์เป็นกรณีพิเศษตามพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2517^๓ คือ การโอนหุ้นมีผลสมบูรณ์เมื่อผู้รับโอนได้รับใบหุ้นที่มีการสลักหลังโดยผู้ที่มีชื่อปรากฏในหลักทรัพย์พร้อมใบสำคัญการโอนที่มีลายมือชื่อของบุคคลดังกล่าว (เป็นการโอนลอย) ผู้ที่ครอบครองใบหุ้นที่มีการสลักหลังโอนพร้อมกับใบสำคัญการโอนดังกล่าวสันนิษฐานได้ว่าเป็นเจ้าของหุ้นนั้น ๆ

ศูนย์วิทยุทรัพยากร

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ P. Meinhardt, Company Law in Europe (London : Gower Publishing Company Limited, 1987), p. F - 24 (i), D - 24 (i).

^๒ ดูพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521, มาตรา 69, 71

^๓ ดูพระราชบัญญัติตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พ.ศ. 2517, มาตรา 21 ทวิ, 21 ตวิ

1.2.2 การจดทะเบียนการโอน

หลักเกณฑ์ประการสุดท้ายสำหรับการโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ คือ จะต้องจดทะเบียนการโอนทั้งชื่อและสำนักของผู้รับโอนนั้นลงในทะเบียนผู้ถือหุ้น (มาตรา 1129 วรรคสาม)

การโอนหุ้นชนิดระบุชื่อนี้ จะมีผลสมบูรณ์เมื่อได้มีการจดทะเบียนการโอนนั้นลงในทะเบียนผู้ถือหุ้น เพราะการที่ยังไม่จดทะเบียนดังกล่าว ผลก็คือ จะไม่อาจใช้สิทธิในฐานะผู้ถือหุ้นชั้นบริษัทหรือบุคคลภายนอกได้

(1) ยันบริษัทไม่ได้ เพราะการจะเข้าใช้สิทธิในฐานะผู้ถือหุ้นต้องมีการจดทะเบียนลงในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น ซึ่งทำให้บริษัทสามารถทราบได้ว่าใครเป็นผู้ถือหุ้นบ้าง ซึ่งก็เพื่อประโยชน์ของผู้ถือหุ้นเองในการที่จะได้รับสิทธิต่าง ๆ จากบริษัท เช่น การเข้าประชุมหรือได้รับเงินปันผล เป็นต้น ฉะนั้น หากมีการโอนหุ้นกัน แม้จะทำถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้ แต่ตราใบที่ ยังไม่มีการแจ้งให้บริษัทจดทะเบียนแก้ไขการโอนหุ้นนั้นในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น บริษัทก็ยังคงถือว่าผู้มีชื่อในทะเบียนยังคงเป็นเจ้าของหุ้นอยู่ *

(2) ยันบุคคลภายนอกไม่ได้ เพราะเมื่อยังไม่มีการแก้ไขชื่อผู้ถือหุ้นในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้น ย่อมต้องถือว่าผู้มีชื่อในทะเบียนผู้ถือหุ้นยังเป็นผู้ถือหุ้นอยู่ เจ้าหน้าที่ของบริษัทย่อมเรียกให้ผู้ถือหุ้นคนเดิมชำระค่าหุ้นที่ยังชำระไม่ครบเพื่อชำระหนี้ของบริษัทได้ไม่ว่าหนี้นั้นจะเกิดขึ้นก่อนหรือหลังการโอน

โดยเหตุที่บริษัทย่อมถือเอาสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นเป็นพยานหลักฐานเบื้องต้นในเรื่องต่าง ๆ ได้ เช่น ใครเป็นผู้ถือหุ้น วันที่มีการโอนหุ้น ใครมีสิทธิลง

* ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1141

คะแนนหรือมีสิทธิรับเงินปันผล ที่อยู่ของผู้ถือหุ้นตลอดจนวันปิดรับการจดทะเบียน เป็นต้น ผู้ถือหุ้นหรือบุคคลภายนอกก็อาจถือเอาว่ารายการต่าง ๆ ที่บันทึกไว้ในสมุดทะเบียนเป็นความจริง หากบริษัทจดยุติการผิดพลาดทำให้ผู้ที่เชื่อถือตามรายการที่จดทะเบียนเสียหายบริษัทอาจต้องรับผิดชอบ⁷

บทบัญญัติตามมาตรา 1129 วรรคสามนี้ หากเป็นกรณีที่มีการโอนหุ้นเอง โดยบริษัทไม่รู้เห็นด้วย จะต้องมีการแจ้งไปยังบริษัทให้บริษัทจดทะเบียนลงในทะเบียนผู้ถือหุ้น แต่หากกรณีเป็นการโอนหุ้นนั้นมีการรวมการบริษัทรู้เห็นเป็นพยานด้วย แม้จะไม่ได้แจ้งให้บริษัทจดทะเบียนก็เป็นหน้าที่ของบริษัทที่ต้องจดทะเบียนเองอยู่แล้ว ซึ่งศาลฎีกาได้วินิจฉัยในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3913/2531 ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่าการโอนหุ้นทำที่บริษัทโดยมีการรวมการบริษัทรู้เห็นเป็นพยาน แม้จะไม่ได้แจ้งให้บริษัทจดทะเบียนก็เป็นหน้าที่ของบริษัทที่ต้องจดทะเบียนเองอยู่แล้ว บริษัทจะอ้างบทบัญญัติมาตรา 1129 วรรคสามนี้เรียกให้ผู้ถือหุ้นไปแล้วนั้นชำระค่าหุ้นอีกหาได้ไม่

อย่างไรก็ตาม การโอนหุ้นที่ถูกต้องตามแบบ แต่ยังไม่มีการจดทะเบียนการโอนจะใช้ยื่นบริษัทหรือบุคคลภายนอกไม่ได้ แต่ในระหว่างผู้โอนกับผู้รับโอนย่อมมีผลบังคับระหว่างกันเสมอ กล่าวคือ เป็นบุคคลสิทธิที่ทั้งสองฝ่ายมีสิทธิจะฟ้องกันได้ เช่น หากบริษัทปฏิเสธไม่รับจดทะเบียนผู้รับโอนเป็นผู้ถือหุ้น ผู้รับโอนได้รับความเสียหายก็มีสิทธิจะฟ้องร้องผู้โอนได้ หรือในระหว่างที่ยังไม่มีการเปลี่ยนชื่อผู้ถือหุ้น หากบริษัทประกาศจ่ายเงินปันผล และบริษัทได้จ่ายให้ผู้โอนไป ผู้รับโอนจะฟ้องร้องบริษัทไม่ได้ เพราะยังไม่ได้เปลี่ยนชื่อ แต่ผู้รับโอนสามารถเรียกคืนจากผู้โอน ซึ่งผู้โอนต้องคืนให้ เพราะได้โอนหุ้นให้ผู้รับโอนไปแล้ว เป็นต้น

⁷ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, หน้า 300 - 301.

บริษัทมหาชนจำกัด กฎหมายก็กำหนดว่า การโอนหุ้นจะใช้ยื่นบริษัท
ได้ เมื่อได้รับคำร้องให้ลงทะเบียนการโอนหุ้นแล้ว และใช้ยื่นบุคคลภายนอกได้
เมื่อบริษัทได้ลงทะเบียนการโอนหุ้นแล้ว*

1.3 ผลของการโอนหุ้น

1.3.1 ผลของการโอนหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือ

การโอนหุ้นผู้ถือสามารถทำได้โดยเพียงส่งมอบใบหุ้นให้แก่กัน
(ป.พ.พ. มาตรา 1135) ดังนั้น เมื่อผู้รับโอนได้รับโอนหุ้นไว้โดยชอบด้วย
กฎหมายแล้ว ก็เข้าเป็นผู้ถือหุ้นแทนที่ผู้โอนต่อไปทันที และการโอนหุ้นผู้ถือ บริษัท
ไม่จำเป็นต้องแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการอะไรในทะเบียนผู้ถือหุ้น เมื่อการโอนหุ้น
เพียงแต่ส่งมอบใบหุ้นให้แก่ผู้รับโอนก็เป็นอันเสร็จสมบูรณ์ บริษัทจะปฏิเสธการโอน
หุ้นหรือวางข้อกำหนดคัดค้านอย่างใดมิได้^๕ และหุ้นชนิดออกให้แก่ผู้ถือนี้เป็นหุ้นที่
ได้ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว ผู้ครอบครองใบหุ้นจึงไม่มีความรับผิดชอบต่อบริษัทใน
เรื่องเงินค่าหุ้นอีก ผู้ครอบครองใบหุ้นจึงสามารถใช้สิทธิยื่นต่อบริษัทและบุคคล
ภายนอกได้ว่าตนเป็นผู้ถือหุ้น

1.3.2 ผลของการโอนหุ้นชนิดระบุชื่อ

โดยที่การโอนหุ้นระบุชื่อ ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด
(ป.พ.พ. มาตรา 1129 วรรคสอง และ วรรคสาม) เนื่องจากหุ้นระบุชื่ออาจ
เป็นหุ้นที่ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าหรือชำระเพียงบางส่วนก็ได้ จึงอาจทำให้บริษัท

* ดูพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2521, มาตรา 71

^๕ ประภาศน์ อวยชัย, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า
ด้วยหุ้นส่วนและบริษัท (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พ.ศ. 2523), หน้า 222-223.

ประสบปัญหาในการเรียกเก็บเงินค่าหุ้นที่ค้างชำระอยู่ได้ กฎหมายจึงวางหลักเกณฑ์ในการโอนให้ ชัมงวด ฉะนั้นผลของการโอนหุ้นระบุชื่อจึงต้องพิจารณาเป็น 2 กรณีคือ

ก. ผลของการโอนหุ้นระบุชื่อที่ได้ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว กล่าวคือ เมื่อหุ้นที่โอนนั้นได้มีการชำระค่าหุ้นครบถ้วนแล้ว ผู้ถือหุ้นก็ไม่มีควมรับผิดชอบที่จะต้องชำระค่าหุ้นอีก ฉะนั้นหากมีการโอนหุ้นโดยปฏิบัติครบถ้วนตามแบบ และหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดแล้ว ผู้รับโอนก็ย่อมถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว และไม่มีควมรับผิดชอบที่จะต้องชำระค่าหุ้นอีก เพราะหุ้นนั้นได้มีการชำระค่าหุ้นไปครบถ้วนแล้ว และไม่มีควมรับผิดชอบตามมาตรา 1133

ข. ผลของการโอนหุ้นระบุชื่อที่ยังชำระค่าหุ้นไม่ครบถ้วน กล่าวคือ หุ้นที่โอนกันนั้นยังชำระค่าหุ้นไม่เต็มมูลค่า แต่ได้มีการโอนหุ้นนั้นโดยได้ปฏิบัติครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดหลักเกณฑ์ไว้แล้ว ผู้รับโอนก็ย่อมเข้าเป็นผู้ถือหุ้นโดยชอบด้วยกฎหมายแล้วเช่นกัน เพราะบริษัทได้รับรู้และจดแจ้งการโอนลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้ว แต่ในกรณีนี้มีปัญหาว่า หุ้นนั้นชำระค่าหุ้นไม่เต็มมูลค่า ฉะนั้นค่าหุ้นที่ยังค้างชำระอยู่ผู้โอนหรือผู้รับโอนจะต้องรับผิดชอบ ซึ่งเรื่องนี้มีหลักเกณฑ์ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1133 ว่า

" หุ้นซึ่งโอนกันนั้น ถ้าเป็นหุ้นอันยังมีได้ส่งเงินใช้เต็มจำนวนค่าหุ้น ท่านว่าผู้โอนยังคงต้องรับผิดชอบในจำนวนเงินที่ยังมิได้ส่งใช้ให้ครบถ้วน แต่ว่า

(1) ผู้โอนไม่ต้องรับผิดชอบในหนี้อันหนึ่งอันใดของบริษัท ซึ่งได้ก่อให้เกิดขึ้นภายหลังโอน

(2) ผู้โอนไม่ต้องรับผิดชอบออกส่วนใช้หนี้ เว้นแต่ความปรากฏขึ้นแก่ศาลว่าบรรดาผู้ที่ยังถือหุ้นของบริษัทอยู่นั้นไม่สามารถออกส่วนใช้หนี้อันเขาจะพึงต้องออกใช้หนี้ได้

ในข้อความรับผิดชอบเช่นว่ามานั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องผู้โอนเมื่อพ้นสองปีนับแต่ได้จดแจ้งการโอนนั้นลงในทะเบียนผู้ถือหุ้น"

จากบทบัญญัติดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่ากฎหมายมิได้บัญญัติไว้ว่าใครที่มีสิทธิฟ้องร้องผู้โอนให้ใช้เงินค่าหุ้นที่ยังค้างชำระ กล่าวคือ บริษัทหรือเจ้าหน้าที่บริษัทเป็นผู้มีสิทธิ ซึ่งในเรื่องการเก็บเงินค่าหุ้นที่ยังชำระไม่ได้มูลค่านี้ ก็มีหลักทั่วไปอยู่แล้วว่า กรรมการจะเรียกให้ผู้ถือหุ้นส่งใช้เสียเมื่อใดก็ได้^{*} จึงเห็นได้ว่าสิทธิในเรื่องการเรียกเก็บเงินค่าหุ้นเป็นของบริษัทที่มีต่อผู้ถือหุ้น เมื่อกรณีตามมาตรา 1133 นั้น เป็นกรณีที่หุ้นนั้นได้โอนไปแล้ว ผู้โอนจึงมิใช่ผู้ถือหุ้นของบริษัทอีกต่อไป บริษัทจึงไม่อาจจะใช้สิทธิตามมาตรา 1133 นี้ได้ แต่บริษัทสามารถเรียกให้ผู้รับโอนซึ่งถือว่าเป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทแล้วชำระค่าหุ้นได้ตามหลักทั่วไป

ในเรื่องนี้ มีความเห็นของนักกฎหมายเป็น 2 ฝ่าย คือ

ฝ่ายที่หนึ่งเห็นว่า "แม้ผู้โอนหุ้นไปแล้วไม่ต้องรับผิดชอบบริษัทอีก แต่ผู้โอนหุ้นไปแล้ว อาจยังต้องรับผิดชอบในเงินค่าหุ้นที่ยังไม่ได้ชำระต่อเจ้าหน้าที่ของบริษัทได้ ตามมาตรา 1133 นี้"^๐

ซึ่งเท่ากับว่า แม้บริษัทไม่มีสิทธิเรียกให้ผู้โอนชำระค่าหุ้นได้ แต่เจ้าหน้าที่บริษัทมีสิทธิเรียกร้องโดยสิทธิของตนเองให้ผู้โอนชำระเงินค่าหุ้น

ฝ่ายที่สองเห็นว่า "มาตรา 1133 มิได้มีข้อความใดกล่าวไว้อย่างชัดเจนเลยว่า เจ้าหน้าที่บริษัทมีสิทธิเรียกร้องเงินค่าหุ้นที่ค้างจากผู้ถือหุ้น ซึ่งอาจเป็นผู้โอนหรือผู้รับโอน... และตามหลักทั่วไปแล้ว เจ้าหน้าที่บริษัทมีสิทธิฟ้องร้องให้บริษัทซึ่งเป็นลูกหนี้ของตนให้ชำระหนี้ บริษัทไม่มีสิทธิฟ้องร้องผู้ถือหุ้นให้ชำระหนี้ของบริษัทแต่ประการใด และผู้ถือหุ้นของบริษัทมีความรับผิดชอบต่อบริษัท

* ดูประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1120

^๐ โสภณ รัตนากร, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, หน้า 311 - 312.

เฉพาะเงินค้ำหุ้นที่ค้างอยู่เท่านั้น คือ บริษัทเท่านั้นที่มีสิทธิเรียกร้องเงินค้ำหุ้นที่ยังไม่ชำระเต็มมูลค่าจากผู้ถือหุ้น..."¹⁰

สรุปคือ ฝ่ายหนึ่งเห็นว่าเจ้าหนี้ของบริษัทมีสิทธิเรียกร้องโดยสิทธิของตนเองให้ผู้โอนชำระค้ำหุ้น ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งเห็นว่า กรณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับการเรียกเก็บเงินค้ำหุ้น ซึ่งถือเป็นสิทธิของบริษัทโดยเฉพาะ เพราะเงินค้ำหุ้นเป็นหนี้ระหว่างบริษัทกับผู้ถือหุ้น บริษัทเท่านั้นที่มีสิทธิเรียกเงินค้ำหุ้น

จากบทบัญญัติมาตรา 1133 ดังกล่าว จึงพอแยกหลักเกณฑ์ได้ดังนี้

1. หุ้นที่โอนไปนั้นยังชำระค้ำหุ้นไม่ครบถ้วน
2. หนี้ของบริษัทเกิดขึ้นก่อนการโอนหุ้น
3. ผู้ที่รับโอนหุ้นไป หรือบรรดาผู้ถือหุ้นคนอื่นไม่สามารถชำระหนี้หนี้ได้
4. ผู้โอนหุ้นคงรับผิดชอบเพียงจำนวนค้ำหุ้นที่ยังส่งไม่ครบเท่านั้น
5. ความรับผิดชอบมีอายุความ 2 ปี นับแต่วันจดทะเบียนการโอน

ดังนั้น ถ้าเป็นหนี้ภายหลังการโอนแล้ว ผู้โอนก็ไม่ต้องรับผิดชอบ ผู้รับโอนเท่านั้นเป็นผู้รับผิดชอบแต่เพียงผู้เดียว เพราะโดยหลักแล้วเมื่อผู้โอนโอนหุ้นให้ผู้รับโอนแล้ว ผู้รับโอนหุ้นย่อมรับไปทั้งสิทธิและหน้าที่ ผู้รับโอนจึงมีหน้าที่ต้องใช้เงินค้ำหุ้นให้ครบเต็มจำนวนด้วย ผู้โอนยังคงต้องรับผิดชอบเฉพาะกรณีเข้าหลักเกณฑ์ตามมาตรา 1133 ที่กล่าวมาข้างต้นเท่านั้น

¹⁰ ภาสกร ชุณหะวัณ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยหุ้นส่วนและบริษัท, หน้า 538.

ปัญหาในเรื่องที่ว่า ผู้โอนต้องรับผิดชอบใดระหว่าง "บริษัท" หรือ "บุคคลภายนอก" (เจ้าหนี้) จะเห็นว่าโดยหลักแล้วสิทธิของการเรียกเก็บค่าหุ้น เป็นของบริษัทต่อผู้ถือหุ้น แต่ในกรณีนี้ผู้โอนไม่ใช่ผู้ถือหุ้นแล้ว เพราะได้โอนหุ้นไป ยังผู้รับโอน ผู้รับโอนจึงเป็นผู้ถือหุ้นสืบต่อจากผู้โอน บริษัทจึงไม่มีสิทธิที่จะเรียก เงินค่าหุ้นจากผู้โอนได้ มาตรา 1133 เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่ เจ้าหนี้ของ บริษัทเรียกร้องเอาจากผู้โอนหรืออดีตผู้ถือหุ้นได้ นอกจากนี้ศาลฎีกาได้วินิจฉัย ในคำพิพากษาฎีกาที่ 1590/2503 ว่า

"ผู้ถือหุ้นในบริษัทจำกัดได้โอนขายหุ้นของตนทั้งหมดให้ผู้อื่นไปแล้ว โดย บริษัทได้แกะทะเบียนให้ผู้รับโอนเป็นผู้ถือหุ้นแล้ว แม้เงินค่าหุ้นนั้นจะยังส่งใช้ ไม่ครบ บริษัทหมดสิทธิจะเรียกร้องเงินที่ขาดจากผู้โอนหุ้นนั้น เพราะได้ ยอมรับเอาบุคคลอื่นมาเป็นผู้ถือหุ้นแทนแล้ว ผู้รับโอนย่อมรับโอนไปทั้งสิทธิ และหน้าที่ต่อบริษัท

ส่วนความรับผิดชอบของผู้โอนในเงินค่าหุ้นที่ยังมิได้ส่งใช้ให้ครบ ก็เฉพาะ แต่หนี้ ซึ่งบริษัทได้ก่อให้เกิดขึ้นก่อนที่ได้โอนหุ้น และผู้โอนก็ยังไม่ต้องใช้หนี้ เว้นแต่จะปรากฏแก่ศาลว่า บรรดาผู้ถือหุ้นของบริษัทที่มีอยู่ทั้งหมดไม่สามารถ ออกส่วนใช้หนี้อื่น เขาจะพึงต้องออกใช้หนี้ได้ หาใช่เป็นความรับผิดชอบของผู้ที่ ออกจากการเป็นผู้ถือหุ้นไปแล้วต่อบริษัทไม่"

ดังนั้น ความรับผิดชอบของผู้โอนจึงเป็นความรับผิดชอบเจ้าหนี้ของบริษัท ไม่ใช่ต่อตัวบริษัท บริษัทจะมานั่งร้องผู้โอนไม่ได้ เพราะผู้โอนไม่ใช่ผู้ถือหุ้นเนื่อง จากการที่ได้โอนหุ้นให้ผู้รับโอนไปแล้ว มาตรา 1133 นี้ เปรียบเสมือนเป็นบท บัญญัติคุ้มครองสิทธิของเจ้าหนี้ของบริษัทนั่นเอง

ในกฎหมายอังกฤษ มีหลักว่า ในการโอนหุ้นถ้าได้มีการจดทะเบียน การโอนแล้วและหุ้นนั้นชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว ผู้โอนย่อมหลุดพ้นจากความรับผิด ใด ๆ แต่ถ้าเป็นกรณีหุ้นนั้นเงินค่าหุ้นยังค้างชำระอยู่ แม้ได้จดทะเบียนการโอนแล้ว

ผู้โอนก็อาจยังต้องรับผิดชอบในเงินค่าหุ้นที่ค้างชำระนั้น อย่างไรก็ตามบริษัทสามารถฟ้องผู้รับโอนซึ่งเป็นผู้ถือหุ้นให้ชำระค่าหุ้นได้ก่อน ผู้โอนจะต้องรับผิดชอบเมื่อปรากฏว่าผู้ถือหุ้นปัจจุบันไม่สามารถจะชำระได้ มีข้อสังเกตว่า ในกฎหมายอังกฤษผู้ถือหุ้นที่ได้โอนหุ้นไปแล้วอาจถูกขึ้นทะเบียนรายชื่อในทะเบียนผู้ถือหุ้นเดิม (past member) แยกต่างหากจากผู้ถือหุ้นปัจจุบัน (present member)¹¹ ดังนั้นบริษัทจึงสามารถเรียกให้ผู้ถือหุ้นเดิม (ผู้โอน) ชำระค่าหุ้นได้ ซึ่งต่างจากกฎหมายไทยที่เมื่อผู้โอนโอนหุ้นไปแล้ว ก็ถือว่าไม่เป็นผู้ถือหุ้นของบริษัทต่อไปแล้ว

ส่วนในบริษัทมหาชนจำกัดนั้น เนื่องด้วยบริษัทจะออกใบหุ้นได้ต่อเมื่อผู้ถือหุ้นนั้น ๆ ได้ชำระเงินค่าหุ้นครบถ้วนแล้ว และมีใบหุ้นประเภทเดียวคือ ใบหุ้นระบุชื่อ ซึ่งหากมีการโอนหุ้นโดยถูกต้องตามกฎหมายกำหนดไว้ทุกประการแล้ว ผู้รับโอนก็ย่อมเข้าเป็นผู้ถือหุ้นแทนผู้โอนโดยทั้งผู้โอนและผู้รับโอนต้องรับผิดชอบในเรื่องการชำระค่าหุ้น เพราะหุ้นแต่ละหุ้นได้ชำระค่าหุ้นเต็มมูลค่าแล้ว

การครอบครองปรปักษ์หุ้น

เนื่องจากหุ้นของบริษัทเป็นสิ่งหาปริมาณอย่างหนึ่ง แม้การโอนหุ้นระบุชื่อจะมีได้ทำให้ถูกต้องตามแบบที่กฎหมายกำหนด ซึ่งการโอนหุ้นย่อมตกเป็นโมฆะ แต่ถ้าผู้รับโอนได้ครอบครองหุ้นนั้นโดยความสงบ เปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของเป็นเวลา 5 ปีขึ้นไป ผู้รับโอนย่อมได้กรรมสิทธิ์ในหุ้นนั้นโดยการครอบครองปรปักษ์ได้ มีข้อสังเกตว่าใบหุ้นถือเป็นเพียงหลักฐานแสดงสิทธิในการถือหุ้นเท่านั้น การครอบครองใบหุ้นแม้จะมีเวลาเกิน 5 ปี ผู้ครอบครองก็ไม่ได้กรรมสิทธิ์ในหุ้นนั้น การครอบครองโดยความสงบ เปิดเผยด้วยเจตนาเป็นเจ้าของจะต้องเป็นการกระทำต่อตัวหุ้นโดยได้เข้าใช้สิทธิในฐานะผู้ถือหุ้น เช่น เข้าประชุม เป็นต้น

¹¹ Clive M. Schmitthoff, Palmer's Company Law (London : Stevens & Sons Ltd., 1982), pp.474 - 475.

กรรมสิทธิ์ที่ได้มาจากการครอบครองปรปักษ์ หุ่นดังกล่าวจะใช้ยื่นบริษัท หรือบุคคลภายนอกได้หรือไม่ กรณีต้องวิเคราะห์ตามหลักการโอนตามมาตรา 1129 วรรคสาม ที่ว่า การโอนหุ้นจะใช้ยื่นบริษัทหรือบุคคลภายนอกได้ต่อเมื่อจดแจ้งการ โอนนั้นลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้ว ฉะนั้นแม้ผู้รับโอนจะได้กรรมสิทธิ์ในหุ้นมาโดย การครอบครองปรปักษ์แล้วก็ตาม หากยังไม่มีแจ้งให้บริษัทเปลี่ยนทะเบียน ผู้ถือหุ้นจากชื่อผู้โอนมาเป็นชื่อตนแล้ว ก็ยังไม่อาจใช้สิทธิยื่นบริษัทและบุคคล ภายนอกได้ เพราะบริษัทย่อมถือเอาสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นเป็นสำคัญที่แสดงว่าใคร เป็นผู้ถือหุ้นบ้าง เวลาบริษัทจะจ่ายเงินปันผลก็จะจ่ายให้กับผู้ถือหุ้นตามรายชื่อ ในสมุดทะเบียน ฉะนั้นในการครอบครองปรปักษ์หุ้นก็ย่อมต้องมีการบอกกล่าวให้ บริษัทจดแจ้งลงในทะเบียนด้วย ก็จะได้ชื่อว่าเป็นผู้ถือหุ้นโดยสมบูรณ์ต่อไป

การเริ่มนับวันครอบครองปรปักษ์จะเริ่มนับเมื่อใด ศาลฎีกาได้วินิจฉัย ในคำพิพากษาฎีกาที่ 38/2492 ว่า

" บริษัทจำกัดได้แก่ทะเบียนผู้ถือหุ้นในทะเบียนและได้ส่งบัญชีรายนามผู้ถือ หุ้นไปยังกองทะเบียนหุ้นส่วนบริษัทแล้วตามคำร้องของผู้โอน แม้การโอนเป็น โฆษกก็ถือว่าผู้รับโอนครอบครองหุ้น ตั้งแต่วันที่บริษัทแก่ทะเบียน ไม่ใช่วันที่ ผู้รับโอนเข้าประชุมในที่ประชุม เมื่อผู้รับโอนครอบครองหุ้นเกิน 5 ปีแล้ว ย่อมได้หุ้นเป็นกรรมสิทธิ์ "

จากคำพิพากษาฎีกาที่ 38/2492 ข้างต้นนี้ เป็นกรณีที่บริษัทจดแจ้งการ โอนลงในทะเบียนแล้ว เมื่อผู้รับโอนครอบครองหุ้นเกิน 5 ปีแล้ว ก็ได้กรรมสิทธิ์ ในหุ้นและสามารถใช้ยื่นบริษัทและบุคคลภายนอกได้เพราะบริษัทได้มีการจดแจ้ง การโอนไปแล้ว

2. การโอนหุ้นโดยผลของกฎหมาย (Transmission)

หมายถึง การที่หุ้นโอนไปยังบุคคลอื่น ซึ่งมีสิทธิจะได้หุ้นนั้นตามกฎหมาย ในกรณีที่มีเหตุบางอย่าง เช่น ผู้ถือหุ้นตาย หรือล้มละลาย กล่าวคือ ผู้โอนอาจไม่มีเจตนาในการโอนหุ้นนั้น (involuntary transfer) แต่โดยผลของกฎหมาย (by the operation of law) แล้ว หุ้นนั้นต้องตกไปเป็นสิทธิของบุคคลอื่น การโอนหุ้นโดยผลของกฎหมายไม่ต้องมีแบบวิธีการโอนดังเช่นการโอนโดยนิติกรรม เพราะในกรณีที่ผู้ถือหุ้นตาย การโอนโดยทางมรดกก็คงจะเป็นการเหลือวิสัยที่จะให้มาทำสัญญาโอนกัน ฉะนั้นกฎหมายจึงกำหนดแต่เพียงให้ทายาทนำหลักฐานไปแสดงให้บริษัทเห็นว่าตนเป็นทายาทจริง บริษัทก็จะยินยอมให้ทายาทเข้าเป็นผู้ถือหุ้นต่อไป ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1132 ก็ได้บัญญัติไว้ว่า

" ในเหตุบางอย่างเช่นผู้ถือหุ้นตายก็ดี หรือล้มละลายก็ดี อันเป็นเหตุให้บุคคลอื่นเป็นผู้มีสิทธิจะได้หุ้นชั้นนั้น หากว่าบุคคลนั้นนำใบหุ้นมาเวนคืนเมื่อเป็นวิสัยจะทำได้ ทั้งได้นำหลักฐานอันสมควรมาแสดงด้วยแล้ว ก็ให้บริษัทรับบุคคลนั้นลงทะเบียนเป็นผู้ถือหุ้นสืบไป "

ด้วยเหตุที่หุ้นถือว่าเป็นทรัพย์สินชนิดหนึ่ง เมื่อผู้ถือหุ้นตายหุ้นย่อมเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาททันทีตามหลักของกฎหมายมรดก* หรือในกรณีที่ผู้ถือหุ้นล้มละลายเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ย่อมเข้ามาจัดการทรัพย์สินของผู้ล้มละลายอาจจะเข้ามาถือหุ้นแทนชั่วคราวก่อนจัดการโอนขายหุ้นไปก็ได้ เป็นต้น

มีข้อสังเกตว่า ถ้าเป็นกรณีผู้ถือหุ้นตาย หุ้นนั้นเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาททันที กล่าวคือ การรับมรดกหุ้นนั้น สิทธิในหุ้นโอนไปยังทายาทก่อนแล้ว นับแต่เวลาที่เจ้ามรดกตาย หากใช้เพียงได้สิทธิมาตอนบริษัทออกใบหุ้นใหม่ หรือ

* ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, มาตรา 1599

ตอนจดทะเบียนไม่ ทายาทของผู้ถือหุ้นที่ตายจึงมีอำนาจฟ้องขอให้ศาลเพิกถอนมติของที่ประชุมใหญ่ได้ แม้บริษัทยังไม่ได้จดทะเบียนให้ทายาทเป็นผู้ถือหุ้น^{*}

ส่วนในกรณีผู้ถือหุ้นล้มละลาย หรือในเหตุบางอย่างเหตุอื่น ๆ นั้น ผู้มีสิทธิจะได้หุ้นนั้นจะมีสิทธิในฐานะผู้ถือหุ้นก็ต่อเมื่อบริษัทเห็นว่าบุคคลนั้นมีสิทธิในหุ้นนั้นจริง และได้ออกใบหุ้นใหม่ให้แล้ว โดยต้องมีการลงทะเบียนแก้ไขชื่อผู้ถือหุ้นด้วย

จะเห็นได้ว่า กรณีการโอนหุ้นโดยผลของกฎหมายไม่ต้องทำตามแบบวิธีการโอนดังเช่นการโอนโดยนิติกรรม แต่การที่ผู้รับโอนจะใช้สิทธิยื่นแก่บริษัทในฐานะผู้ถือหุ้นได้ก็ต่อเมื่อ บริษัทได้จัดแจ้งผู้นั้นลงในทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้ว ยกเว้นกรณีที่ผู้ถือหุ้นตาย หุ่นยอมเป็นมรดกตกทอดแก่ทายาททันที ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการโอนหุ้นโดยอัตโนมัติไปยังบุคคลผู้เป็นทายาท

ในอังกฤษกรณีในเรื่องการโอนหุ้นนี้ Companies Act, 1985 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ว่า^{**} โดยหลักทั่วไปการโอนหุ้น (Transfer of shares) จะต้องมีการส่งมอบหลักฐานการโอน (a proper instrument of transfer) ให้แก่บริษัทเพื่อที่บริษัทจะได้ออกใบหุ้นใหม่ให้แก่ผู้โอนและผู้รับโอน ในกรณีที่ถ้าผู้โอนไม่ได้โอนหุ้นทั้งหมด หรือออกใบหุ้นใหม่ให้แก่ผู้รับโอนในกรณีที่โอนหุ้นทั้งหมดเป็นต้น และเอกสารการโอน (Instrument of transfer) นี้จะต้องติดอากรแสตมป์ตามอัตราที่กฎหมายกำหนดด้วย มีข้อสังเกตว่า ถ้าเป็นการโอนหุ้นในจำนวนทั้งหมดผู้โอนอาจส่งมอบใบหุ้นให้แก่ผู้รับโอนแล้ว ผู้รับโอนจึงส่งมอบใบหุ้นและหลักฐานการโอนไปยังบริษัท เพื่อให้บริษัทออกใบหุ้นใหม่ แต่ถ้ากรณีเป็นว่ามีได้โอนหุ้นทั้งหมดคงโอนเพียงบางส่วนเท่านั้น ผู้โอนอาจส่งมอบใบหุ้น

^{*} คำพิพากษาฎีกาที่ 310/2510

^{**} Companies Act, 1985, S.183 และ S.187 (ดูภาคผนวก ก)

ไปยังบริษัทก่อนเพื่อให้บริษัทสลักหลังใบหุ้นนั้น เพราะผู้โอนอาจเห็นว่าอาจเป็น การไม่ปลอดภัย ถ้าส่งใบหุ้นให้แก่ผู้รับโอนก่อน¹² ส่วนถ้าเป็นกรณีผู้ถือหุ้นตาย หรือกรณีที่มีเหตุให้หุ้นโอนไปยังผู้มีสิทธิในหุ้นโดยผลของกฎหมายไม่ต้องทำการโอน ตามแบบวิธีการโอนหุ้นตามที่กฎหมายกำหนดไว้ เช่นกรณีการโอนโดยนิติกรรมเพียง แต่ผู้นั้นแสดงหลักฐานแห่งการมีสิทธิในหุ้นนั้น ๆ ต่อบริษัทบุคคลนั้นก็ย่อมเข้าเป็น ผู้ถือหุ้นของบริษัท ในกรณีผู้ถือหุ้นตายศาลอังกฤษได้วินิจฉัยว่า ความเป็นเจ้าของหุ้น จะตกทอดโดยอัตโนมัติ (passes automatically) ไปยังทายาท¹³ (คดี Re Greene, 1949) และในการโอนหุ้นซึ่งได้กระทำโดยทายาทของผู้ถือหุ้นที่ตาย มีผลเช่นเดียวกับผู้ถือหุ้นที่ตายนั้นได้กระทำเอง¹⁴

อย่างไรก็ตาม ขั้นตอนและวิธีการโอนหุ้นดังกล่าว มิได้นำมาใช้ในกรณี ที่มีการโอนหุ้นเมื่อผู้ถือหุ้นตาย หรือในกรณีอื่นที่เป็นการทำให้หุ้นโอนไปโดยผลของ กฎหมาย (Transmission) เพราะถ้าหากมีการได้พิสูจน์ถึงหลักฐานแสดงสิทธิ ของบุคคลที่มีสิทธิในหุ้นนั้นว่าถูกต้องตามกฎหมายแล้วก็เพียงพอที่บริษัทจะต้อง จดแจ้งผู้นั้น เป็นผู้ถือหุ้นลงในสมุดทะเบียนผู้ถือหุ้นแล้ว

¹² Geoffrey Morse, Charlesworth and Cain Company Laws, pp. 272 - 276.

¹³ L.S. Sealy, Case and Materials in Company Law (London : Butterworths & Co. (Publishers) Ltd., 1978), pp. 621 - 623.

¹⁴ Northey & Leigh's, Introduction to Company Law (London : Butterworths & Co. (Publishers) Ltd., 1981), pp. 272 - 273.